

# Leren en Innoveren in Noord-Holland Noord

Koppeling tussen AgriVizier en het onderwijs



**WAGENINGEN UR**  
*For quality of life*

## Colofon

De brochure 'Leren en Innoveren in Noord-Holland Noord' is een publicatie van onderzoeksthema T&U Methodieken kennisoverdracht (BO-28). Het thema levert bouwstenen aan voor het verbeteren van kennisvalorisatie - tot waarde brengen van kennis -, middels integrale kennisketens en een effectieve en efficiënte inzet van kennismiddelen door en voor kennispartners en ondernemers in Greenportregio's. Dit met als doel dat *de keten van kennis naar kunde, naar kassa* structureel wordt.

Het onderliggende project is mogelijk gemaakt door financiering vanuit de topsector tuinbouw en uitgangsmaterialen (T&U). De middelen zijn ingezet als cofinanciering van het project Vizier op de Toekomst (AgriVizier), dat mede gefinancierd wordt vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

### **Auteurs**

Gera van Os, PPO

Marijke Dijkshoorn-Dekker, LEI

Floor Geerling-Eiff, LEI

### **Informatie**

Marijke Dijkshoorn-Dekker, [marijke.dijkshoorn@wur.nl](mailto:marijke.dijkshoorn@wur.nl)

Dit rapport is tevens te vinden op internet:

<http://www.kennisonline.wur.nl/BO/BO-28>

© december 2013, Wageningen UR

## Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1 Inleiding .....	5
2 Doelstelling en opzet .....	6
3 Resultaten interviews.....	7
3.1 Scholen en ondernemers.....	7
3.2 Scholen en andere kennispartners.....	8
3.3 Aansluiting bij AgriVizier .....	10
4 Analyse .....	12
5 Conclusies.....	14
Bijlage 1: Vragenlijst onderwijs in het kennis- en innovatiesysteem Noord-Holland Noord .....	15

## Samenvatting

Nieuwe opvattingen over de rol en betrokkenheid van publieke en private partijen leiden tot een andere zienswijze op de inrichting van het kennis- en innovatiesysteem, met meer focus op de kracht van regionale ontwikkeling. Het EFRO-project 'AgriVizier' binnen de Greenport Noord-Holland Noord heeft tot doel het aanjagen van innovatie in de tuinbouwsector in samenhang met de schakels in de (groene) keten. Dit om nieuwe (innovatieve) business te genereren en de internationale concurrentiekracht van de tuinbouwsector te versterken.

In opdracht van AgriVizier is onderzocht hoe het onderwijs zich kan organiseren als samenwerkende kennispartner met het onderzoek en advies, binnen het te ontwikkelen kennis- en innovatiesysteem dat wordt vormgegeven vanuit het project AgriVizier. Tevens is de rol van AgriTech Campus hierin meegenomen. Daarnaast is gepeild hoe de ondervraagde scholen denken over hun rol als samenwerkende kennispartner. Hiertoe zijn een vijftal vertegenwoordigers van verschillende onderwijsinstellingen en – organisaties geïnterviewd. Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door cofinanciering vanuit de topsector tuinbouw en uitgangsmaterialen (T&U), als onderdeel van het onderzoeksthema T&U Methodieken Kennisoverdracht (T&U).

Geconcludeerd kan worden dat de onderwijsinstellingen het erover eens zijn dat er een noodzaak is tot samenwerking met het onderzoek en verankering hiervan op bestuurlijk niveau. In de regio Noord-Holland Noord zijn er buiten AgriVizier diverse andere samenwerkingsverbanden voor het onderwijs om innovatievraagstukken vanuit het bedrijfsleven op te pakken. De voorkeur van de onderwijsinstellingen gaat uit naar die andere samenwerkingsverbanden die beter aansluiten bij hun eigen belangen als school, bij het curriculum en waarbij de school zelf de coördinatie in handen heeft.

Voor de samenwerking tussen scholen en AgriVizier tekenen zich twee mogelijkheden af: de aansluiting van het onderwijs bij AgriVizier of de aansluiting van AgriVizier bij initiatieven vanuit het onderwijs. Een aanbeveling voor AgriVizier is de mogelijkheden te verkennen om structureel aan te sluiten bij een of meer initiatieven vanuit het onderwijs, bijvoorbeeld bij AgriTech Campus.

Zolang de koers erop is gericht dat het onderwijs aansluit bij AgriVizier, zijn de volgende punten van belang/ moet rekening gehouden worden met de volgende punten:

- Aansluiting van het onderwijs bij AgriVizier vraagt een continuïteit die alleen bereikt kan worden door kleine innovatievraagstukken te clusteren in aansprekende subthema's. Deze subthema's kunnen bovendien leiden tot betere aansluiting bij de beleving van individuele ondernemers.  
Aanbeveling: bundel de lopende innovatieclusters in subthema's en organiseer subthema-bijeenkomsten voor samenhang, afstemming en ideeën voor nieuwe innovatieclusters.
- Een zorgpunt is het beperkt aantal HBO-studenten dat beschikbaar is voor agrarische vraagstukken in de regio Noord-Holland Noord. Voor het betrekken van HBO-studenten in de innovatieclusters is AgriVizier afhankelijk van de 'import' vanuit andere regio's via de Kenniswerkplaats, AgriTech Campus en/of vanuit de CoE-onderzoekspoten. Hierbij geldt echter dat de HBO-instellingen de samenwerking met AgriVizier niet hoog op de agenda hebben staan, omdat ze vooral belang hebben bij de profilering van hun eigen samenwerkingsinitiatieven met het bedrijfsleven.  
Aanbeveling: zet het innovatievraagstuk van de ondernemers steeds centraal en breng deze onder bij het samenwerkingsverband dat ondersteuning op het juiste niveau kan bieden. Daarmee heeft AgriVizier in sommige gevallen meer een distributierol voor innovatievraagstukken dan een uitvoerende rol. Zie dit ook als relevante rol en output voor AgriVizier.
- De meeste interviewden zijn vooralsnog terughoudend over aansluiting bij AgriVizier. Dit heeft onder andere te maken met onbekendheid met AgriVizier en/of negatieve verhalen over AgriVizier vanuit het bedrijfsleven.  
Aanbeveling: doe meer aan positieve PR rond successen en wijze van samenwerking. Hierin kan wellicht gezamenlijk worden opgetrokken met AgriTech Campus.

# 1 Inleiding

Nieuwe opvattingen over de rol en betrokkenheid van publieke en private partijen bij het versterken van de agrarische sector leiden tot een andere zienswijze op de inrichting van het kennis- en innovatiesysteem, met meer focus op de kracht van regionale ontwikkeling. Bedrijven in de tuinbouwsector onderscheiden zich al door prestaties in efficiëntie en kwaliteit. De toekomst vraagt echter meer toegevoegde waarde door consument- en marktgedreven innovaties. Dit vraagt om flexibiliteit van zowel de ondernemer als zijn organisatie. Product- en procesinnovatie blijven belangrijk, maar daar komen organisatie-innovatie en sociale innovatie als nieuwe elementen bij. De verschillende Greenportregio's hebben de gezamenlijke ambitie om hier invulling aan te geven en krachtige regionale kennis- en innovatie systemen te ontwikkelen.

De ontwikkeling van het kennis- en innovatiesysteem binnen de Greenport Noord-Holland Noord gebeurt via het EFRO-project Vizier op de toekomst (2011- 2015), ook wel AgriVizier genoemd. Hierin geven Greenport Noord-Holland Noord en stakeholders in de regio invulling aan de verdere ontwikkeling van de agribusiness als een van de 'economische drivers' in de regio. Een ontwikkeling die sterk gericht is op het gezamenlijk en gestructureerd toewerken naar het versterken van innovatiekracht en leercultuur van ondernemers binnen de sector. Het EFRO-project bestaat uit drie onderdelen. Het eerste onderdeel omvat de ontwikkeling van de Kennis- en Innovatieagenda, waarin de thema's worden benoemd die op de lange termijn relevant zijn voor de Agribusiness. Het tweede onderdeel bestaat uit de ontwikkeling van concrete innovatieclusters met pionierende ondernemers uit de regio. Tot slot staat onderdeel drie in het teken van kennisdeling richting alle belanghebbende stakeholders in en buiten de regio (olievlekwerking). Binnen AgriVizier staat de verankering van de samenwerking als kennis- en innovatiesysteem centraal. Het project is erop gericht om de tripartiete samenwerking tussen onderzoek, onderwijs en advies te verstevigen zodat ondernemers en bedrijven in de regio beter worden bediend met kennis voor innovatie. Hierbij verandert niet alleen de eigen werkwijze en organisatie van de betrokken uitvoerende kennispartners maar ook ondernemers krijgen met de gevolgen van deze tripartiete samenwerking voor innovatie te maken. Daarbij is ook medewerking van andere partijen nodig, zoals de kenniswerkplaats, CAH. In 2013 waren de samenwerkende kennispartners binnen AgriVizier: Wageningen UR, Syntens en Clusius College. In Noord-Holland beschouwt men innovatie als strategische, meer fundamentele, vraagstukken die op de lange(re) termijn (5 - 10 jaar) belangrijk zijn voor sectorale ontwikkelingen. Het gaat hierbij om nieuwe vindingen die niet eerder door onderzoek zijn opgeleverd. Met deze hoge ambitie in combinatie met de tripartiete samenwerking met het bedrijfsleven onderscheidt Noord-Holland Noord zich van de andere Greenportregio's.

De verbinding tussen het bestuurlijke niveau en het operationele niveau in relatie tot het onderwijs, is een aandachtspunt. Op bestuurlijk niveau zijn ook voor het onderwijs doelstellingen en ambities geformuleerd maar die hebben nog beperkt doorwerking in de scholen. Het Clusius College zet momenteel extra effort in op het starten van projecten met ondernemers. Tevens zijn ze nauw betrokken bij het opzetten van AgriTech Campus, één van de strategische projecten binnen Greenport Noord-Holland Noord, en bij het oprichten van de Centra voor Innovatief Vakmanschap (CIV) onder de Human Capital Agenda (HCA) van de topsector Tuinbouw & uitgangsmaterialen (T&U). In 2013 is voor AgriTech Campus een businessplan geschreven. In de uitwerking gaan regionale meeting points een belangrijke rol spelen, zoals bijvoorbeeld Clusiuslab Seedvalley. Tevens zal er vanuit AgriTech Campus aangesloten worden op het CIV-T&U en mogelijk ook de Centers of Expertise (CoE's) van de HBO-instellingen (<http://edepot.wur.nl/286423>).

Vanuit AgriVizier is aan Wageningen UR gevraagd om te onderzoeken hoe het innoveren door ondernemers in de regio gefaciliteerd kan worden door (betere) leerprocessen op maat. De onderzoeksvraag is concreet: hoe kan het onderwijs zich organiseren als samenwerkende kennispartner met het onderzoek en advies, binnen het te ontwikkelen kennis- en innovatiesysteem dat wordt vormgegeven vanuit het project AgriVizier? En wat is de rol van AgriTech Campus hierin? Voor de beantwoording van deze vraag is tevens aan de betrokken scholen gevraagd hoe zij denken over hun rol als samenwerkende kennispartner.

## 2 Doelstelling en opzet

Dit onderzoek heeft tot doel bij te dragen aan de realisatie van een efficiënt, doeltreffend en samenhangend kennis- en innovatiesysteem binnen de Greenport Noord-Holland Noord. In het bijzonder is ingezoomd op de vraag:

Hoe organiseren de scholen zich als samenwerkende kennispartners in het kennis- en innovatiesysteem?  
Ofwel: Hoe kan leren (onderwijs, Agritechcampus ) gekoppeld worden aan innoveren (AgriVizier)?

Op verzoek van de projectleider van AgriVizier zijn hiervoor gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van vier onderwijsinstellingen/-organisaties en met de coördinator van AgriTech Campus. Gevraagd is o.a. of zij mogelijkheden zien voor aansluiting bij AgriVizier, wat daarvan de meerwaarde zal zijn en hoe aansluiting verwezenlijkt kan worden (zie bijlage 1).

Betrokken onderwijsinstellingen en -organisaties zijn:

- Clusius College Hoorn, partner binnen AgriVizier
- Kenniswerkplaats, geen partner, maar wel betrokken bij AgriVizier
- CAH Dronten
- InHolland
- AgriTech Campus

### 3 Resultaten interviews

De geïnterviewden hebben hun visie en ervaringen gedeeld op samenwerking tussen partijen om het leren te koppelen aan innoveren.

#### 3.1 Scholen en ondernemers

*Vraag: Welke insteek is volgens u DE methode om de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven te stimuleren?*

*Clusius College:*

- LTO is bezig met de uitlijning voor het verbinden van de praktijk aan het onderwijs. Zij doet dit in samenhang met TKI (Topconsortia voor Kennis en Innovatie) en HCA (Human Capital Agenda). Dit proces loopt naast de ontwikkeling van de CoE's (Center of Expertises), de CIV's (Centra voor innovatief vakmanschap) en de MIP's (Meerjaren Investerings Programma), die door de scholen worden 'uitgelijnd'. Scholen en LTO werken nu nog niet samen hierin, terwijl ze in principe naar hetzelfde toewerken.
- 'Innovatie' is voor het MKB een begrip met zeer uiteenlopende betekenis; het is bij wijze van spreken een nieuw vak. Innovatieve telers met een kennisvraag zijn voor het onderwijs moeilijk te vinden; bovendien is een individueel bedrijf met een innovatievraag is niet voldoende voor een structurele samenwerking met bedrijfsleven. Innovaties zijn in de praktijk zeer versnipperd. Om samenwerking tussen praktijk en onderwijs rond innovaties in te bedden is een structurelere samenwerking op overkoepelend niveau nodig.
- Binnen de CIV-Tuinbouw en de CIV-AgriFood bewegen de scholen en het bedrijfsleven al naar elkaar toe; de bestuurlijke wil is er wel. Of een en ander ook verankert en blijft nadat de subsidie is gestopt, is nog maar de vraag.

*CAH Dronten:*

- We hebben als school een verleden in de samenwerking met bedrijven. Als je het kort door de bocht stelt, dan vroegen wij hen stageplaatsen aan te bieden. In de afgelopen jaren wordt de ondernemer nadrukkelijker betrokken in het kader van competentiegericht leren, bij de invulling van het curriculum. Daar is een werkveldcommissie voor ingericht waarin we intensief contact onderhouden met de afnemers (bedrijven). We verwerken ook daadwerkelijk de afspraken die in de commissie worden gemaakt in het curriculum.
- We hebben het over de grotere tuin-, akkerbouw en zaadbedrijven (in Noord-Holland Noord: Seed Valley). Nu staan we op een punt met de CIV's en CoE's om een stap verder te zetten in de samenwerking. In alle pogingen voor meer betrokkenheid wordt duidelijk dat het onderwijs het bedrijfsleven uitdaagt om een stuk verantwoordelijkheid te nemen in het curriculum. In de regio verzorgen we opleidingen voor reguliere studenten en werknemers. Dat is de nieuwe trend: ons niet alleen richten op het initiële maar ook op het beroepsonderwijs.
- Er zijn allerlei win-win constructies mogelijk. Bijvoorbeeld een inwerkprogramma van nieuwe medewerkers wordt opgepakt door het onderwijs. Dat scheelt het bedrijf geld. Een ander voorbeeld: het bedrijfsleven krijgt de mogelijkheid derdejaarsstudenten intensiever te leren kennen zodat het bedrijf kan sturen in specialisatietrajecten. Dit is wel een stip op de horizon, dat studenten een stukje bedrijfsgericht onderwijs volgen. Dat kan in de vorm van minoren of gerichte afstudeeropdrachten, enz.
- Het MKB in Noord-Holland Noord bestaat voornamelijk uit tuinbouwbedrijven. Het is lastig om in deze regio de samenwerking tussen bedrijven en het onderwijs structureel vorm te geven. De ondernemers staan op voorhand niet positief tegenover samenwerking met het onderwijs. We kunnen al veel winnen door duidelijk te maken wat het bedrijfsleven aan de samenwerking kan hebben. Onze rol moet daarin verduidelijkt worden.
- Vanuit regionale initiatieven en bottom-up laten zien wat er mogelijk is. Met Clusius is de CAH in overleg op hoger niveau om te bekijken of ze gezamenlijk opleidingen kunnen verzorgen in de regio en studenten in de regio kunnen verleiden tot HBO-opleidingen. CAH gaat ook activiteiten ondernemen binnen de faciliteiten van Clusius; dat is echter nog in opstart.

#### *InHolland :*

- Elke opleiding heeft een beroepenveldcommissie. Er zijn (heel) veel MKB-bedrijven en een aantal grote bedrijven in de regio. Knelpunten in de samenwerking tussen bedrijven en studenten worden binnen deze commissies besproken. Dat is een eerste borging om ervoor te zorgen dat de vragen van de bedrijven goed worden beantwoord.
- Bedrijven hebben vacatures waarvoor ze iemand voor morgen willen hebben. Het onderwijs levert echter niet de kenniswerker van morgen af. Als er nu een specifieke wens is vanuit het bedrijfsleven dan is de student pas over 4 à 5 jaar hiertoe opgeleid.
- Studenten die in de omgeving van Noord-Holland wonen zijn nog wel geïnteresseerd in regionale onderwijsprojecten, maar buiten de regio al gauw niet meer.
- Via het lectoraat voert InHolland ook wel projecten uit specifiek voor de zaadveredeling. Daar waar nut en noodzaak elkaar raken, wordt samengewerkt met het Clusius College. Een aantal studenten werktuigbouwkunde loopt wel stage bij agrarische bedrijven in Noord Holland. Zo is er bijvoorbeeld een student geweest die een bollensorteersysteem efficiënter heeft gemaakt.
- De opleidingen van InHolland sluiten inhoudelijk prima aan op de vraag vanuit het bedrijfsleven binnen de regio, maar er zijn onvoldoende studenten.

#### *Kenniswerkplaats:*

- Structurele samenwerking met het bedrijfsleven op innovatie binnen het MBO-onderwijs kan niet met ad hoc projecten. Meerjarige samenwerking op thema's is nodig.

#### *AgriTech Campus:*

- De AgriTech Campus geeft richting aan alle activiteiten die voor een structurele samenwerking tussen de agribusiness, het onderwijs en de overheden nodig zijn. Het is een stelselmatige aanpak die er toe moet leiden dat er voldoende innovatieve ondernemers en werknemers voor de bedrijven zijn en blijven.

De AgriTech Campus sluit aan bij het landelijke topsectorenbeleid voor de twee 'groene' topsectoren, Agro & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. De AgriTech Campus kent drie kerntaken:

1. Organiseren van de kenniskolom - het koppelen van de vraag naar opleidingen aan het onderwijsaanbod
2. Marketingmotor - helpt de sector aan imagoverbetering
3. Innovatietoonbank - themaverkenningen en innovatieprojecten tussen ondernemers en studenten

In de AgriTech Campus wordt de relatie tussen het bedrijfsleven en het onderwijs versterkt om uiteindelijk één van de meest aantrekkelijke regio's van Nederland te worden.

- Sterke punten van AgriTech Campus:
  - Slechts twee partijen: onderwijs en bedrijfsleven. Dit betekent dat er korte lijntjes zijn, hetgeen snelle besluitvorming mogelijk maakt.
  - De docenten zijn de spinnen in het web en bepalen zelf welke kennis ze inbedden in hun lesmateriaal.
  - De projectleider komt uit de regio Noord-Holland. Dit is essentieel vanwege de eigen taal, cultuur etc. Processen zijn keihard. De gunfactor en gevoel zijn zeer belangrijk voor een projectleider.

## **3.2 Scholen en andere kennispartners**

*Vraag: Wat vindt u van de huidige samenwerking vanuit het onderwijs met 1) het onderzoek en 2) adviespartners/erfbetreders in de regio om het bedrijfsleven optimaal van kennis te kunnen voorzien?*

#### *Clusius College:*

- Binnen AgriVizier wordt samengewerkt met onderzoek, adviespartner en bedrijfsleven. In het kader van de tripartiete samenwerking is het uitgangspunt dat elk vraagstuk met alle partners gezamenlijk wordt uitgewerkt. Dit kost veel tijd en energie.
- In samenwerking binnen AgriVizier zijn thema's van de kennis- en innovatieagenda te breed geformuleerd en vraagstukken gezocht van een dusdanig fundamenteel niveau dat het bedrijfsleven er moeilijk aansluiting bij vindt. Deze aspecten maken de aansluiting naar het MBO-onderwijs ook lastig.



#### *Kenniswerkplaats:*

- Samenwerking met InHolland Delft (o.a. de verbinding met de Innovatieklas) en Wageningen UR verloopt goed. De samenwerking met InHolland Alkmaar is lastiger. Zij zijn al voorzien voor wat betreft stageplekken en -opdrachten. Docenten hebben geen goede samenwerking/afstemming met het Bureau Externe Betrekkingen dat de opdrachten voor de Kenniswerkplaats inbrengt.
- In Noord Holland-Zuid draait de Innovatieklas structureel en goed; 6-8 opdrachten per jaar (MBO, HBO, WU), passen in de regionale kennisagenda. Dit zou gekopieerd kunnen worden naar Noord-Holland Noord
- Bij lopende innovatieclusters binnen AgriVizier worden voornamelijk HBO en WU-studenten ingezet en weinig of geen MBO. Binnen HBO zijn curriculum en roosters relatief flexibel in te vullen. Bij het MBO is dit lastiger. Een innovatievraagstuk moet exact passen binnen de curricula en roosters.
- Stem de thema's af op wat er leeft in de regio. Dit betekent dat deze niet persé aansluiten bij de landelijke, sexy thema's en/of Topsectoren.

#### *CAH Dronten:*

- Het is goed om alle kennispartners te betrekken en een samenwerkingsverband te vormen. Men moet met elkaar bespreken wie wat voor wie kan betekenen (elkaars rollen duidelijk maken).
- Ook voor Syntens en KvK is het van belang dat zij duidelijk kunnen maken wat zij in de samenwerking voor andere kennispartners kunnen betekenen.
- De CAH wil graag projecten op tuin- en akkerbouw inzetten. De Kenniswerkplaats richt zich vooral op vraagstukken met betrekking tot de leefomgeving. Daar kan de CAH niet zoveel mee.
- Met het opzetten van de onderzoekspoten binnen de CoE's moet de relatie met bestaande onderzoeksinstellingen, zoals DLO, opnieuw worden afgestemd. Dit kan gepaard gaan met een verschuiving van rollen en taken. Wantrouwen tussen de kennispartners kan hierbij belemmerend werken.
- Het succes van samenwerking tussen kennispartners is persoonsafhankelijk.
- AgriTech Campus kan een goed initiatief voor de regio worden. Het leidt tot een soort samenkomstplek waar bedrijven en kennispartners elkaar kunnen ontmoeten. Het is van belang dat het in de regio ontwikkeld wordt omdat bedrijven regionaal opereren en relaties willen opbouwen. Dat is een goede insteek.
- De CAH gaat ook meewerken aan AgriTech Campus, maar er ontstaan ook allerlei andere initiatieven op samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven. Zo ook het Aeres-initiatief Voeding en Ondernemen met vier kenniscentra waarbij de CAH het bedrijfsleven en het onderwijs in de regio wil samenbrengen. Ook HAS Den Bosch heeft initiatieven in de regio (Kennis Transfer). Er moeten niet teveel initiatieven komen waardoor bedrijven door de bomen het bos niet meer zien.
- Eén centrum per regio is niet overdone. Bepaalde thema's kunnen wel in meerdere regio's uitgezet worden maar dat moet wel met elkaar worden afgestemd. We moeten elkaar kunnen aanvullen en simpel communiceren richting bedrijfsleven bij welk centrum men waarvoor moet zijn. Het kenniscentrum Dronten richt zich bijvoorbeeld op precisielandbouw en smart farming (lectoraat).

#### *InHolland:*

- Syntens heeft een rol om samen met InHolland te bekijken of er relevante projecten opgezet kunnen worden tussen onderwijs en bedrijfsleven. Het contact tussen InHolland en Syntens is goed.
- HBO instellingen kijken hoe ze onderzoek moeten vormgeven binnen het onderwijs. Een mogelijkheid is te bekijken in hoeverre HBO-studenten ingezet kunnen worden bij bijvoorbeeld DLO-onderzoek.
- Er is wel een lectoraat ingericht rond zaadveredeling. Dat doet InHolland samen met Wageningen UR.
- InHolland is in gesprek met de Kenniswerkplaats. De samenwerking loopt in Zuid-Holland beter dan in Noord-Holland. In Zuid Holland is er meer vraag en aanbod van studenten en projecten. De Kenniswerkplaats heeft meerwaarde als kennismakelaar om vraag en aanbod goed samen te brengen.
- Vroeger was er vanuit het onderwijs meer vrijheid voor studenten om eigen invulling te geven aan een onderdeel van de studie. Nu moet voor elke activiteit worden aangetoond dat het van voldoende HBO-kwaliteit is. Vrije studie-uren zijn er niet meer; alle uren zijn verbonden aan vaste onderdelen binnen het curriculum. Scholen en docenten moeten relatief veel inspanning plegen om een student op een Kenniswerkplaatsproject in te kunnen zetten dan op gebruikelijke onderwijstrajecten. Kenniswerkplaatsprojecten zijn relatief nieuw en nog niet ingebed binnen het (geïnspecteerde) reguliere onderwijssysteem.
- Het HBO staat nog in de kinderschoenen voor het stuk studentenonderzoek dat ontplooid moet worden binnen de CoE's. Sinds tien jaar zijn er lectoraten en sinds twee jaar wordt vanuit de accreditatie ook aangegeven dat HBO ook (praktijk)onderzoek moet doen. Het is nog een zoekproces.

AgriTech Campus:

- Projectleider is bezig met het opzetten van het projectteam AgriTech Campus met daarin LTO, KvK, SeedValley, HBO's, MBO's.

CAH Dronten:

- Bij geïnterviewde is weinig bekend over (succesvolle) projecten binnen AgriVizier.

### 3.3 Aansluiting bij AgriVizier

Vragen:

*Zou u als school willen aansluiten bij AgriVizier?*

*Hoe zou de samenwerking kunnen worden vormgegeven?*

*Is dit structureel in te bedden? Wat is daar voor nodig?*

Clusius College:

- Bij de start werd het proces redelijk academisch aangevlogen. Dit heeft geresulteerd in een kennis- en innovatieagenda met breed gedefinieerde thema's en strategisch meer fundamentele vraagstukken die op de lange(re) termijn (5 – 10 jaar) belangrijk zijn voor sectorale ontwikkelingen. Het MBO-onderwijs kan hier moeilijk op aansluiten. Dit geldt ook voor de ondernemers. Subthema's zijn nodig voor de structurering en verankering van de aansluiting bij het onderwijs en de praktijk.
- De aansluiting tussen de innovatieclusters en het onderwijs zijn alleen maar losse snippers. Clusius kan/zal indien mogelijk deze losse snippers onderbrengen in de Kenniswerkplaats en/of AgriTech Campus. Kenniswerkplaats en AgriTech Campus kennen hun eigen structuur/thema's. Subthema's binnen AgriVizier zijn alleen relevant/functioneel zolang AgriVizier los staat van deze initiatieven.
- De vastgestelde financiële afspraken per partner binnen het EFRO-project 'AgriVizier' maken flexibel schakelen met andere partijen lastig. Bijv. de overdracht van Kenniswerkplaats naar de Kamer van Koophandel stuit op problemen met cofinanciering vanuit onderwijsinstellingen.
- Wat eventueel wel zou kunnen werken: nieuw plan van aanpak Kenniswerkplaats, met inspanningsverplichting op begeleidingsuren van docenten en coaches bij de inzet van studenten (inzet studentenuren zal niet lukken). Bijvoorbeeld vijf projecten per jaar op Food en commercieel ondernemen. MBO-leerlingen kunnen aanhaken bij HBO-opdrachten. Clusius kiest dan zelf welke opleidingsrichtingen hier in meedraaien, afhankelijk van de ontwikkelingen door de jaren heen. Deze aanpak is in wording. Het lijkt goed uitvoerbaar en in te passen. AgriVizier is in deze opzet één van de aanbieders van opdrachten. Aanhaken bij AgriVizier is mogelijk, mits één of meer clusters inhoudelijk en qua timing in deze constructie passen. Potentiële onderwerpen binnen AgriVizier: Calla en het West-Fries product.

AgriTech Campus:

- De opzet is om AgriTech Campus en AgriVizier aan elkaar verbinden. Er zijn 35 interviews gevoerd met belanghebbenden over het businessplan van AgriTech Campus. Bij geen van die gesprekken is AgriVizier genoemd. AgriVizier lijkt buiten beeld.
- De projectleider gaat AgriTech Campus eerst goed neerzetten en daarna eventueel (onderdelen van) AgriVizier adopteren of laten aanhaken. Het is zelfs denkbaar dat AgriVizier onder AgriTech Campus komt te hangen; dat zou het moment zijn om een streep te zetten onder AgriVizier.
  - AgriTech Campus zal voorlopig nog geen toenadering zoeken met AgriVizier. Redenen hiervoor zijn dat: AgriTech Campus korte lijntjes heeft tussen onderwijs en ondernemers, simpel en effectief. Een voorbeeld is de samenwerking tussen Seed Valley-HBO
  - AgriTech Campus streeft op dit moment er niet naar om samen te werken met veel partijen binnen de regio. Het overleg met AgriVizier kan verdragend werken op het opzetten AgriTech Campus.
  - Het slechte imago van AgriVizier, onder andere niet aansluiten bij de belevingswereld van de ondernemers, trage besluitvorming, kan een negatieve uitstraling hebben op AgriTech Campus.
- AgriTech Campus zet in op marketing en communicatie:
  - Parallel laten lopen met de communicatie over de innovatieclusters van AgriVizier

- Eén grote nieuwsbrief/campagne, gecombineerd AgriTech Campus, AgriVizier, CIV's, etc. Anders dan AgriVizier, inzetten op communicatie over werkwijze en samenwerking/proces en niet op inhoud van de innovaties.
- De samenhang en uitwisseling tussen AgriTech Campus, AgriVizier en de Kenniswerkplaats hangt af van een aantal spinnen in het web die flexibel kunnen sturen met leerlingen en het plaatsen van opdrachten.

#### *Kenniswerkplaats:*

- Mensen werken graag samen mee aan AgriVizier, maar formalisatie ervan is obstakel (uren in Kenniswerkplaats niet declarabel binnen EFRO)
- De Kenniswerkplaats heeft twee innovatieclusters's opgepakt: West-Fries product (InHolland Haarlem + drie ondernemers) en Biobased.
- AgriVizier is groot aangevlogen met zeer brede thema's. Kennisvragen van ondernemers zijn klein. Ondernemers voelen zich niet aangesproken door de te grote thema's. De afstand tussen te grote thema's en de kleine ondernemersvraagstukjes is veel te groot; coördinatie ertussen is nodig. Advies: Ga verder met een klein initiatief waar veel energie op zit. Kijk of je dit vraagstuk kunt verbreden/uitbouwen naar een groter vraagstuk en meerjarige afspraken. Cluster de telersvraagstukken in subthema's.
- Potentiële subthema's binnen AgriVizier: internationaal vermarkten, Duurzaam Bodembeheer, Voedselzekerheid & -veiligheid. Nieuwe product-markt combinaties laten bedenken door studenten.
- Bijeenkomsten organiseren met betrokken partijen op subthema-niveau.
- Op basis van de subthema's meerjaren afspraken met scholen maken
- De projectleider van AgriVizier heeft CAH en InHolland Delft gevraagd om aan te sluiten bij AgriVizier.
- Voor geselecteerde projecten verkent de Kenniswerkplaats bij het onderwijs of de onderwerpen mogelijkheden bieden. Lastig hierbij is om snel te schakelen met de ondernemers, omdat hier andere kennispartners tussen zitten. Voor afgebakende opdrachten is op zich eenvoudig om snel studenten te regelen. Maar de verplichte tripartiete samenwerking binnen AgriVizier maakt het proces complex en traag.

#### *CAH Dronten:*

- Er wordt nu heel actief naar links gezocht tussen projecten die lopen in Noord-Holland Noord en de koppeling met CoE's. Zo wordt verbinding gelegd (een voorbeeld is het project Vitale bollen).
- De aansluiting met AgriVizier gebeurt via een tuinbouwdocent die betrokken is bij de CoE en ook zitting heeft in de Greenport Noord-Holland.

#### *InHolland:*

- Er zijn zeer veel overlegorganen en initiatieven om kennis en innovatie in de regio te stimuleren. Het is de vraag of dat de regio ten goede komt. In Noord-Holland zijn naast de gebruikelijke overlegorganen ook nog een regionaal platform arbeidsmarkt, het Regionaal Economisch Overleg Noord-Holland Noord, Greenport Noord-Holland Noord, etc. Dit geeft te veel bestuurlijke drukte. Het is van belang dat er focus komt.

## 4 Analyse

Op basis van de gesprekken met de onderwijsinstellingen en –organisaties ontstaat het volgende beeld over de kansen en belemmeringen voor koppeling tussen leren en innoveren in de regio Noord-Holland Noord.

### **Samenwerking tussen scholen en ondernemers:**

Het MKB in Noord-Holland Noord bestaat voornamelijk uit tuinbouwbedrijven. De ondernemers staan op voorhand niet positief tegenover samenwerking met het onderwijs. Er is al veel te winnen door duidelijk te maken wat het bedrijfsleven eraan kan hebben.

Volgens de HBO-scholen sluiten de opleidingen inhoudelijk prima aan op de vraag vanuit het bedrijfsleven binnen de regio, maar er zijn *onvoldoende studenten*. Bovendien is het curriculum behoorlijk dichtgetimmerd waardoor de docenten véél meer inzet moeten plegen voor een Kenniswerkplaats-project dan de gebruikelijke trajecten die al standaard voldoen aan de kwaliteit.

Een innovatieve teler met een kennisvraag is moeilijk te vinden en is ook niet voldoende voor een structurele samenwerking met het MBO-onderwijs.

Structurele samenwerking moet op hoger niveau worden verankerd. Hiervoor zijn wel goede intenties op bestuurlijk niveau, maar het lijkt te ontbreken aan urgentie; de samenwerking wordt met de mond beleden, maar lijkt niet tot uitvoering te (willen) komen. Binnen de CIV's en CoE's bewegen de scholen en het bedrijfsleven al wel naar elkaar toe, maar of een en ander ook verankert en blijft nadat de subsidie hiervoor is gestopt, is nog maar de vraag.

Kortom: de onderwijsinstellingen geven aan dat het lastig is nieuwe samenwerkingsinitiatieven met het bedrijfsleven op te starten in Noord-Holland Noord.

### **Samenwerking tussen scholen en andere kennispartners:**

De samenwerking tussen scholen en andere kennispartners komt slechts moeizaam van de grond. Hiervoor zijn de volgende redenen genoemd:

- Er zijn te veel losse initiatieven rond innovaties, bedrijven en platforms, zoals TKI, HCA, MIP's, CoE's, CIV's, AgriTech Campus, Kenniswerkplaats, AgriVizier en Kanskanon. Dit resulteert in versnippering en te veel bestuurlijke drukte. Men is erg voor samenwerking zolang de eigen initiatieven daar niet onder leiden. Eigen initiatieven gaan boven die van anderen.
- Verankering van samenwerking in onderwijs kan niet met *ad hoc* projecten. Hiervoor zijn langdurige trajecten nodig op thema's. Deze thema's moeten worden afgestemd op wat er leeft in de regio. N.B.: Deze thema's sluiten niet persé aan bij de landelijke thema's en/of die van de Topsectoren.
- Afstemming thema's: er is een strijd gaande over waar bepaalde thema's (mogen) worden opgepakt, per regio of landelijk. Voorbeelden van landelijke thema's zijn Biobased en Precisielandbouw. CoE's claimen hiervoor de coördinatie en deze 'mag' niet worden toegedicht aan een regionaal initiatief zoals AgriTech Campus of AgriVizier.
- Bij het doen van onderzoek voor het bedrijfsleven is er een spanningsveld ontstaan tussen de HBO-instellingen en de onderzoeksinstelling. De HBO's starten nieuwe onderzoekspoten binnen de CoE's. Hierbij claimen ze een rol (kennisvalorisatie) en verlangen dat de DLO-instituten hun rol daarop aanpassen. Men noemt het een zoektocht, maar het is eigenlijk meer een strijd met het nodige wantrouwen tussen de kennisinstellingen.
- Er zijn gewoon te weinig HBO-studenten die in de regio Noord-Holland Noord willen opereren; zonder studenten geen samenwerking.

### **Aansluiting bij AgriVizier:**

Bij de vraag hoe scholen zich willen aansluiten bij AgriVizier kwamen er uit de gesprekken twee verschillende aanlegroutes na voren, 1. Aansluiting bij een zelfstandig AgriVizier, 2. Aansluiting van AgriVizier bij andere samenwerkingsinitiatieven die vanuit het onderwijs worden geïnitieerd rond innovatievraagstukken uit het bedrijfsleven.

#### 1. Aansluiting bij een zelfstandig AgriVizier

- AgriVizier is groot aangevlogen met zeer brede thema's. Kennisvragen van ondernemers zijn klein; ze voelen zich niet aangesproken door de te grote thema's. Zolang AgriVizier zelfstandig bestaat is er behoefte aan coördinatie in een tussenlaag met kleinere subthema's (geclusterde ondernemersvraagstukken). Dergelijke subthema's zijn bovendien nodig voor de aansluiting bij en verankering in het onderwijs.

- Er is een nieuw plan van aanpak voor de Kenniswerkplaats, met inspanningsverplichting op begeleidingsuren van docenten en coaches bij de inzet van studenten. AgriVizier is in deze opzet één van de aanbieders van opdrachten. De innovatieclusters zijn slechts losse snippers, die mogelijk ondergebracht kunnen worden in de Kenniswerkplaats en/of AgriTech Campus.
  - Gezamenlijk optrekken in de communicatie naar buiten: één gecombineerde nieuwsbrief/campagne over AgriTech Campus, AgriVizier, CIV's, CoE's etc. Hierbij inzetten op communicatie over werkwijze en samenwerking/proces en niet op inhoud van de innovaties (zoals AgriVizier doet).
  - Er wordt actief gezocht naar links met de CoE's.
2. Aansluiting van AgriVizier bij andere samenwerkingsinitiatieven
- De projectleider van AgriTech Campus heeft de insteek AgriTech Campus eerst goed en zelfstandig neer te zetten en daarna eventueel (onderdelen van) AgriVizier te adopteren of te laten aanhaken. Het is zelfs denkbaar dat AgriVizier onder AgriTech Campus komt te hangen; dat zou het moment zijn om een streep te zetten onder AgriVizier.
  - Het overleg vanuit AgriTech Campus met AgriVizier wordt uitgesteld, omdat het vertragend kan werken.
  - Indien AgriVizier opgenomen wordt door AgriTech Campus, dan zal de aansluiting bij het onderwijs worden geborgd via de thema's van Agritechcampus.

### **Spanningsveld:**

De landelijke overheid stimuleert dat kennisinstellingen nieuwe samenwerkingsconcepten met het bedrijfsleven ontwikkelen en uitrollen. Hiervoor geldt een zekere mate van verplichting, gekoppeld aan diverse geldstromen vanuit de overheid. Daarnaast zijn de Topsectoren (HCA) en de Greenports ook actief op dit vlak. Het gevolg is dat er vele initiatieven naast elkaar (aan het) ontstaan (zijn), waarbij elke trekker z'n eigen (financiële) belangen voorop stelt. Dit zorgt voor een onoverzichtelijke wirwar van initiatieven en belemmert in sommige gevallen samenwerking en afstemming. De onderwijsinstellingen geven ook aan dat er te veel versnippering is en dat de strenge onderwijscriteria (inspectie) moeilijk te matchen zijn met diverse samenwerkingsverbanden.

Zo bestaan er in de regio Noord-Holland Noord naast AgriVizier zeker vier andere samenwerkingsverbanden, waarbinnen innovatievraagstukken vanuit het bedrijfsleven worden opgepakt. Dit zijn het Kanskanon van Syntens (inmiddels Kamer van Koophandel), de Kenniswerkplaats van de Kamer van Koophandel, de Innovatietoonbank van AgriTech Campus en de lectoraten binnen de onderzoekspoot van de CoE's (HBO-instellingen). Binnen deze samenwerkingsverbanden kunnen, indien gewenst, ad hoc onderzoekers en/of ander kennispartners betrokken worden bij innovatievraagstukken. AgriVizier onderscheidt zich van de andere samenwerkingsverbanden doordat de innovatievraagstukken dusdanig worden geselecteerd dat er in principe *altijd* een rol is weggelegd voor het onderzoek én het onderwijs. Hiermee hoopt AgriVizier een duurzame samenwerking tot stand te brengen en te verankeren in de regio. Deze ambitie stelt onder andere hogere eisen aan de selectieprocedure en de aansturing van de innovatieclusters. De aansturing en procedure zijn gecompliceerder en verlopen trager dan bij de andere samenwerkingsverbanden.

De onderwijsinstellingen zijn het erover eens dat er enerzijds een noodzaak is tot samenwerking met het onderzoek en verankering op hoog niveau. Anderzijds levert de lange weg naar de bestuurlijke niveaus en de betrokkenheid van meerdere partijen vertraging en complicaties op. Dit, in een alom bewegende omgeving waarin concurrerende initiatieven ontstaan en individuele organisaties reorganiseren (o.a. Syntens), kiezen onderwijsinstellingen sneller voor samenwerkingsverbanden met korte lijntjes en dichter bij hun eigen belang dan bij AgriVizier het geval is.

## 5 Conclusies

De onderwijsinstellingen zijn het erover eens dat er een noodzaak is tot samenwerking met het onderzoek en verankering op bestuurlijk niveau. Buiten AgriVizier zijn diverse andere samenwerkingsverbanden in de regio Noord-Holland Noord voor het onderwijs om innovatievraagstukken vanuit het bedrijfsleven op te pakken. De voorkeur van de onderwijsinstellingen gaat uit naar die andere samenwerkingsverbanden die beter aansluiten bij hun eigen belangen als school, bij het curriculum en waarbij de school zelf de coördinatie in handen heeft.

Voor de samenwerking tussen scholen en AgriVizier tekenen zich twee mogelijkheden af. Enerzijds de aansluiting van het onderwijs bij AgriVizier en anderzijds de aansluiting van AgriVizier bij initiatieven vanuit het onderwijs.

Aanbeveling voor AgriVizier: Verken de mogelijkheden voor AgriVizier om structureel aan te sluiten bij een of meer initiatieven vanuit het onderwijs, bijvoorbeeld AgriTech Campus.

Zolang de koers is gericht dat onderwijs aansluit bij AgriVizier, zijn de volgende punten van belang/ moet rekening gehouden worden met de volgende punten:

- Aansluiting van het onderwijs bij AgriVizier vraagt een continuïteit die alleen bereikt kan worden door innovatievraagstukken te clusteren in aansprekende subthema's. Deze moeten aansluiten bij de beleving van individuele ondernemers.  
Aanbeveling voor AgriVizier: Bundel lopende innovatieclusters in subthema's en organiseer subthema-bijeenkomsten voor samenhang, afstemming en ideeën voor nieuwe innovatieclusters.
- Een zorgpunt is het beperkt aantal HBO-studenten dat beschikbaar is voor agrarische vraagstukken in de regio Noord-Holland Noord. Voor het betrekken van HBO-studenten in de innovatieclusters is AgriVizier afhankelijk van de 'aanvoer' vanuit andere regio's via de Kenniswerkplaats, AgriTech Campus en/of vanuit de CoE-onderzoekspoten. Hierbij geldt echter dat de HBO-instellingen de samenwerking met AgriVizier niet hoog op de agenda hebben staan, omdat ze vooral belang hebben bij de profilering van hun eigen initiatieven.  
Aanbeveling voor AgriVizier: Zet steeds het innovatievraagstuk van de ondernemers centraal en breng deze onder in het samenwerkingsverband dat ondersteuning op het juiste niveau kan bieden. AgriVizier heeft daarmee in sommige gevallen meer een distributierol voor innovatievraagstukken dan een uitvoerende rol. Zie dit ook als relevante rol en output voor AgriVizier.
- De meeste interviewden zijn vooralsnog terughoudend over aansluiting bij AgriVizier. Dit heeft onder andere te maken met onbekendheid met AgriVizier en/of negatieve verhalen over AgriVizier vanuit het bedrijfsleven.  
Aanbeveling voor AgriVizier: Doe meer aan positieve PR rond successen en wijze van samenwerking. Hierin kan wellicht gezamenlijk worden opgetrokken met AgriTech Campus.

## Bijlage 1:

### Vragenlijst onderwijs in het kennis- en innovatiesysteem Noord-Holland Noord

*Hoe organiseren de scholen zich, eventueel binnen AgriTech Campus, als samenwerkende kennispartner in het kennis- en innovatiesysteem (focus op AgriVizier)? Ofwel: Hoe kan leren gekoppeld worden aan innoveren?*

Om dit vraagstuk te kunnen beantwoorden zijn in 2013 vijf onderwijsinstellingen en -organisaties benaderd, incl. AgriTech Campus. In interviews is gepeild of zij zich willen aansluiten bij AgriVizier, wat zij zien als meerwaarde om zich aan te sluiten en hoe zij zien dat aansluiting verwezenlijkt kan worden.

#### Vragen

1. Met betrekking tot de samenwerking tussen ondernemers en kenniswerkers in het algemeen:
  - Welke insteek is volgens u DE methode om de samenwerking te stimuleren, regionaal/landelijk/sectoraal? Licht toe.
  - Welke rol vervult het onderwijs hier nu in?
  - Welke rol zou het onderwijs moeten/kunnen vervullen om het bedrijfsleven optimaal van kennis te voorzien?
2. Met betrekking tot de relatie tussen uw school en het bedrijfsleven in de regio Noord-Holland Noord:
  - Aan welke kennis vanuit uw school heeft het bedrijfsleven en arbeidsmarkt behoefte en in welke vorm?
  - Welke activiteiten ontplooit de school in Noord-Holland Noord om hieraan tegemoet te komen?
  - Hoe zou u de samenwerking/relatie willen omschrijven: goed, stroef, moeizaam, slecht, etc. Toelichting? (vorm, intensiteit, continuïteit, etc.)
  - Vindt u dit voldoende? Hoe kan het beter (vorm, inzet)? Wat is daarvoor nodig?
3. Wat vindt u van de huidige samenwerking vanuit het onderwijs met  
1) het onderzoek en 2) adviespartners/erfbetreders in de regio om het bedrijfsleven optimaal van kennis te kunnen voorzien?  
Wat moet er gebeuren om die samenwerking beter vorm te geven?
4. Vraag aan individuele scholen: Is de school betrokken bij AgriTech Campus?  
Vraag aan AgriTech Campus: Welk rol heeft AgriTech Campus om de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven te faciliteren in de regio?
  - Beschrijf de beoogde doelen en werkwijze van AgriTech Campus?
  - Is er al meerwaarde?
  - Waar moet AgriTech Campus aan werken en wat is daarvoor nodig?
5. Bent U bekend met AgriVizier/ Greenport Noord-Holland Noord?
  - Zo ja, wat weet u ervan? (doelen, resultaat, etc.), zo nee, uitleggen wat AgriVizier inhoudt.
  - Wat vindt u van de beoogde doelen en werkwijze van AgriVizier?
  - Wat zijn volgens u de belangrijkste punten waar AgriVizier aan moet werken om de samenwerking tussen kennispartners te faciliteren en stimuleren en wat moet daarvoor gebeuren?
6. Zou u als school willen aansluiten bij AgriVizier?
  - Zo ja: Waarom (meerwaarde)?  
Hoe zou de samenwerking kunnen worden vormgegeven?  
Is dit structureel in te bedden? (binnen de school en binnen de regio) Wat is daar voor nodig?
  - Zo nee: Waarom niet? Wat ziet u als barrières of bezwaar om aan te sluiten? Hoe kunnen deze barrières weggenomen kunnen worden?